

MUSLIMANI ŠRI LANKE

Ahmet Alibašić

Službeni naziv:	Demokratska Socijalistička Republika Šri Lanka
Površina:	65.610km ²
Državno uređenje:	unitarna republika s osam provincija
Glavni grad:	Kolombo
Službeni jezici:	sinhala (službeni) 74%, tamil (nacionalni) 18%
Broj stanovnika:	19.576.783 (2002.)
Gustoća naseljenosti:	298 st./km ²
Pismenost:	91,4%
Očekivani životni vijek:	72,35
Smrtnost novorođenčadi:	15,65 /1.000 živo rođenih (2002)
Godišnji porast:	0,85% (2002.)
Novčana jedinica	rupija (LKR)
BDP (PPP USD):	68,3 milijardi (2000.)
BDP po glavi stanovnika (PPP USD):	3.530 (2000.)
Godišnja stopa rasta BDP-a po glavi stanovnika (1990.-2000.):	4 %
Siromaštvo:	22%
Glavne religije (1999):	budizam 69%, hinduizam 15%, kršćanstvo 7,5%, islam 8% (1,5 miliona)

GEOGRAFIJA

Šri Lanka je otočka zemlja na jugoistoku Indije u Indijskom okeanu.

MUSLIMANSKA POPULACIJA

Broj i geografska rasprostranjenost. Oko 1,5 miliona muslimana Šri Lanke čini oko 8% stanovništva ove ostrvske zemlje. Procenat muslimana u Šri Lanci povećao se u zadnjih pola stoljeća sa 6,55% 1946. na 8,16% 1981. g. Muslimani žive rasuti po cijelom ostrvu i ni u jednoj oblasti ne čine apsolutnu većinu.

Porijeklo i jezik. Muslimani Šri Lanke su potomci dijelom migranata a dijelom domaćih konvertita u islam. Otkako su ih Portugalci u 16. vijeku prezrivo nazvali Maurima taj se naziv zadržao do danas kao etnička odrednica za nemalajske muslimane koji su ogromna većina među muslimanima i oni ga, kao i filipinski muslimani, s ponosom nose. Većina Maura svojim maternjim jezikom smatra tamilski a literaturu stvaraju na tzv. arapskom tamilskom. Manji procenat govori sinhala i engleski (3%). Malajski muslimani čine tek 0,3% populacije Šri Lanke a na otok su ih doveli Holandani.

Mezhebska pripadnost. Muslimani Šri Lanke su sunnije šafijskog mezheba i po tome su isti kao i Mapilla muslimani juga Indije.

OBRAZOVNA I SOCIJALNO-EKONOMSKA STRUKTURA

Dugo su muslimani bili obrazovno zaostala skupina. Situacija se u nekoliko posljednjih decenija popravila nabolje. Najveći interes muslimani su tokom 20. stoljeća pokazivali za zanimanja pravnika i ljekara. Jedan od vodećih ljekara Šri Lanke danas je musliman.

Kada je ekonomija u pitanju muslimani juga se uglavnom bave trgovinom, od one sitne u malim radnjama do krupne trgovine draguljima te uvozom i izvozom uopšte. U sjevernim i istočnim djelovima zemlje gdje se vode borbe ustanika i vlade muslimani su uglavnom seljaci i ribari koji žive u malim selima daleko od zaštite vladinih snaga i oni predstavljaju siromašniji sloj muslimanske populacije.

POVIJEST

VAŽNI DATUMI

- 8. st. Na Cejlon stigli prvi muslimani-Arapci.
- 15. st. Ibn Betuta posjetio Šri Lanku.
- 1505. Portugalci kolonizirali Cejlon.
- 1656. Holandani preuzeli ostrvo.
- 1796. Cejlon došao pod Britansku kontrolu.
- 1883. 'Urabi Paša kao izgnanik stigao iz Egipta.
- 1892. Osnovan Zahirija koledž, najprestižnija muslimanska škola.
- 1924. Osnovana Muslimanska liga Cejlona.
- 1948. Šri Lanka stekla nezavisnost.
- 1972. Novi ustav dao posebno mjesto budizmu i sinhala jeziku.
- 1980-te Počela oružana pobuna Tamijskih tigrova za neovisnost tamijskih područja.
- 1990. Tamijski tigrovi počeli napadati i muslimane.

Muslimani su u Šri Lanki prisutni više od hiljadu godina. Kao Serendib Cejlon je Arapima bio poznat i prije islama pa je moguće da je islam stigao do Šri Lanke još za života ili ubrzo nakon smrti poslanika Muhammeda, a.s. Već u 10. stoljeću muslimani su kontrolisali trgovinu u JZ lukama ostrva. Nakon 1350. arapsko-muslimanska dominacija počinje da slabi i nju zamjenjuju tamijsko-muslimanski uticaji s juga Indije. Krajem 15. st. muslimani su već bili domicilno stanovništvo ostrva a sredinom 15. stoljeća posjetio ga je glasoviti putopisac Ibn Betuta.

Kao i Mapilla muslimane u Indiji i Maure Šri Lanke je uništila portugalska invazija 1505. Portugalci su muslimanima nametnuli prisilni rad, zabranili im kupovinu kuća u Kolombu, odsjekli muslimane Šri Lanke od tamijskih muslimana na jugu Indije, ograničili i jedno vrijeme zabranili rad medresa. Zbog tih pritisaka mnogi su muslimani izbjegli u dijelove ostrva na istoku i sjeveru koji nisu bili pod kontrolom Portugalaca gdje njihovi potomci i danas žive. Nasljednici Portugalaca, Holandani (1656.-1796.) i Britanci (1796.-1948.) bili su komercijalno orijentirani i nisu se direktno uplitali u vjerski život muslimana ali nisu posebno ohrabivali obnovu institucija koje su Portugalci uništili. Ipak 1892. britanska je uprava na nagovor muslimanskog vođe Mohameda Cassim Siddi Lebbea otvorila Zahirija koledž u Kolombu kao državnu školu čiji je nastavni plan uključivao i časove arapskog i Kur'ana. Danas je to jedna od pet najprestižnijih obrazovnih institucija u Šri Lanki i ujedno najvažnija muslimanska obrazovna institucija. Do 1944. otvoreno je oko 300 škola za muslimansku djecu uglavnom na tamijskom.

Više od tri stotine godina muslimani ostrva su bili prisiljeni razvijati se u izolaciji od muslimana svijeta i posebno Potkontinenta. Poticaji za islamsko buđenje došli su tek u 19. st. iz Mekke i Delhija preko sufijskih tarikata južne Indije prije svega kadirija ali i šazillija, čistija i nakšibendija. Ovo buđenje koje se očitovalo u širenju islamskog znanja i pobožnosti posredovala su češća putovanja u muslimanski svijet, širenje novinarstva i štampe te pojava panislamizma.

DRUŠTVENO-POLITIČKE PRILIKE

Ustav Šri Lanke garantira slobodu vjeroispovijesti svima ali se budizmu daje primat pa država ima obavezu štiti ga i podržavati. Muslimanska manjina Šri Lanke je dugo uspijevala da ostane izvan etničkih sukoba koji bijesne zemljom od polovine osamdesetih godina 20. st. u kojima je nastradalo desetine hiljada ljudi a oko tri stotine hiljada raseljeno. Međutim kako je vrijeme odmicalo pobunjeni tamilski tigrovi su shvatili da muslimani koji govore tamilski neće podržati njih već vladu uprkos napadima budista na njih i njihovu imovinu početkom 20. stoljeća, pa su u avgustu 1990. g. napali i muslimane i počeli kampanju njihovog etničkog čišćenja sa sjevernog poluotoka Jaffna i oblasti Mannar na SZ zemlje gdje su oni činili više od 20% stanovništva. Desetine hiljada muslimana i danas živi u izbjegličkim kampovima. Prije ovih sukoba muslimani su uživali relativnu slobodu vjere a u pitanjima personalnog statusa sudi im se po Šeriatu.

Političke organizacije. Iako govore tamilski jezik muslimani podržavaju sinhaleze budističku vladu predsjednice Chandrika Kamaratunge. Do unazad dvadeset godina muslimani juga su dominirali muslimanskom politikom u zemlji. To se izmijenilo sa formiranjem Muslimanskog kongresa osamdesetih godina 20. st. kao glavne muslimanske političke snage koja islam smatra ključnim elementom muslimanskog identiteta.

VJERSKO ORGANIZIRANJE

Vjerski život muslimana Cejlona doživio je snažan udar sa dolaskom Portugalaca od čega se nije oporavio do 19. st. U tom stoljeću je loklani alim po imenu Šejh Mustafa po prvi put preveo Kur'an na tamilski arapski a jedan drugi Šrilančanin Merginanijevo hanefijsko djelo El-Hidaje. Pred kraj 19. st. otvorena je i prva tradicionalna arapska medresa nakon 1505.

Najistaknutije ličnosti šrilanskog islama su Siddi Lebbe, osnivač Muslim nesan novina, njegov nasljednik I. L. M. Abdul Azeez, koji je napisao prvu cjelovitu historiju muslimana Šri Lanke (Ethnology of the Mooors of Ceylon, 1907) i možda najsposobniji manjinski političar na Potkontinentu, A. R. A. Razik, koji je osigurao muslimansku podršku nacionalnom pokretu i učešće muslimana u svim vladama Šri Lanke od 1947.

KULTURNE ZNAMENITOSTI

Ademov vrh na jugu Šri Lanke za koji muslimani vjeruju da nosi tragove Adema, a.s., kada je spušten na Zemlju.

Izvor: Finalna verzija ovog teksta objavljena je u Atlas islamskoga svijeta. Sarajevo, Udruženje ilmijje IZ u BiH, 2004, 564-566.